

PRZEGLĄD I ANALIZA POLITYKI KRAJOWEJ

KLUCZOWE INFORMACJE NA POTRZEBY PRACY Z KRAJAMI I DLA KRAJÓW – WYTYCZNE POLITYKI

WSTĘP

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencja) pragnie wspierać swe kraje członkowskie w rozwijaniu i pomyślnym wdrażaniu polityki edukacji włączającej. Agencja poprzez współpracę z krajami członkowskimi dąży do czynnego promowania koniecznych zmian w politykach jej członków. Prace Agencji podporządkowane są jej ostatecznej wizji systemów edukacji włączającej, czyli zapewnienia każdemu uczniowi we wszystkich kryteriach wiekowych możliwości znaczącego, wysokiej jakości kształcenia w swoich lokalnych społecznościach wraz ze swoimi znajomymi i rówieśnikami.

Prace Agencji w zakresie **Przeglądu i analizy polityki krajowej** (CPRA) prowadzono w latach 2014 do 2021. Inicjatywa CPRA zapewniła krajom członkowskim Agencji zindywidualizowane informacje na temat polityki ramowej na rzecz edukacji włączającej. Pozwoliła także wyciągnąć szersze wnioski i zapewniła wynikom Agencji szerszy kontekst polityki europejskiej i międzynarodowej na rzecz edukacji i włączenia.

Inicjatywa CPRA wspierała decydentów krajowych w refleksjach dotyczących rozwoju polityki edukacji włączającej i stymulowała omawianie polityki w danym kraju. Analizowała dostępne informacje na temat aktualnej polityki kraju dotyczącej edukacji włączającej, lecz nie zajmowała się faktyczną realizacją takiej polityki.

Niniejsze wytyczne polityki przedstawiają kluczowe informacje z działań CPRA, które można wykorzystać w przyszłych pracach na poziomie krajów w zakresie opracowywania polityki edukacji włączającej oraz w pracy Agencji i jej krajów członkowskich.

METODOLOGIA CPRA

Metodologię CPRA opracowano na etapie pilotażowym z udziałem personelu Agencji oraz ośmiu krajów członkowskich Agencji. Wykorzystane metody rozwijano i weryfikowano na dalszych etapach z udziałem innych krajów członkowskich. Do końca roku 2021 w CPRA wzięty udział 24 kraje członkowskie Agencji (tj. kraje i systemy prawne).

Agencja i decydenci z krajów członkowskich postanowili, że prace związane z opracowywaniem polityki można **postrzegać jako interwencję**. Podejścia do polityki można opracowywać w celu:

- **zapobiegania** różnym formom wykluczenia z systemu edukacyjnego jeszcze zanim do nich dojdzie,
- **interweniowania**, aby zapewnić, że wszystkie osoby uczące się mają stały dostęp do edukacji włączającej wysokiej jakości,
- **kompensowania** za pomocą konkretnych działań i świadczeń, kiedy zapobieganie i interwencja nie zaspokajają odpowiednio potrzeb osób uczących się w placówkach włączających.

W ramach prac CPRA grupa pilotażowa określiła 12 sposobów wdrażania polityki na potrzeby spełnienia celów polityki na poziomie międzynarodowym i europejskim oraz poprawy jakości systemów edukacji dla wszystkich osób uczących się. Personel Agencji zbadał podejścia polityki krajów członkowskich związane z tymi działaniami. Podejścia klasyfikowano jako zapobieganie, interwencję lub kompensację, a jeżeli nie wskazano działania w zakresie polityki, określano luki w systemie.

GLÓWNE WNIOSKI

Wnioski CPRA sugerują, że współpraca z krajami w celu konkretnego zbadania działania postrzeganego jako interwencja w ramach konkretnej polityki może podkreślić przydatne informacje wspierające opracowywanie polityki. Rozważając równowagę podejść zapobiegania, interwencji i kompensacji i/lub luk w zakresie polityki, poszczególne kraje zyskują istotne informacje na potrzeby opracowywania własnej polityki na rzecz systemów edukacji włączającej. Opracowanie podkreśla także informacje na szerszym poziomie europejskim, zapewniając potencjalny przyszły kierunek działań w ramach rozwoju polityki w kierunku podejść w większym stopniu opartych na zapobieganiu.

Systemy edukacji włączającej wymagają wszechstronnego zakresu polityki

Edukacja włączająca to nie tylko polityki wspierające poszczególne osoby uczące się. Szereg polityk na wszystkich poziomach musi odwoływać się do edukacji włączającej i ją wdrażać.

12 działań i zaleceń polityki podkreślonych w ramach inicjatywy CPRA może pomóc także decydentom w refleksji nad istniejącymi politykami krajowymi we wszystkich sektorach wpływających na edukację włączającą.

Zrównoważony rozwój w stronę edukacji włączającej wymaga połączenia trzech podejść polityki

Długotrwałe, zrównoważone dążenie do systemów edukacji włączającej można postrzegać jako połączenie zapobiegania, interwencji i podejść ukierunkowanych na kompensację. Dążenie kraju do utworzenia efektywnego i rzetelnego systemu edukacji włączającej można określić jako odejście od głównie kompensacyjnych działań w zakresie polityki na rzecz działań skupionych bardziej na interwencji i zapobieganiu.

W 12 sposobach wdrażania polityki istnieją różne modele podejścia

Kraje członkowskie Agencji uczestniczące w pracach CPRA stosowały bardzo różne modele podejść do 12 sposobów wdrażania polityki. Choć nie było widać wyraźnych trendów, można było określić najbardziej i najmniej kompleksowy zakres tych działań.

Kraje członkowskie miały bardziej wszechstronny zakres polityki dla sposobów związanych ze wsparciem na rzecz lepszej współpracy, poradnictwa, edukacji włączającej oraz wczesnej edukacji.

Zasięg był mniej kompleksowy w przypadku polityk zajmujących się działaniami związanymi z etosem szkolnym, poprawą przejścia ze szkoły do życia zawodowego, zmniejszeniem negatywnych skutków wczesnego wyboru ścieżki kształcenia i powtarzania roku oraz wsparcia poprawy dla szkół o niższych wynikach kształcenia.

PROCES CPRA

Proces CPRA bazował na podejściach opartych na współpracy z decydentami z krajów członkowskich. Były one istotne dla systematycznej identyfikacji mocnych stron polityki oraz obszarów wymagających rozwoju, które przedstawiciele z krajów członkowskich mogliby w różny sposób wykorzystać we własnym kontekście. Oparte na współpracy procesy pracy nad wspólnym rozwojem mają potencjał dalszego rozwoju w przyszłej współpracy Agencji z krajami członkowskimi.

Korzyści współpracy

Warunkiem koniecznym do zapewnienia spójnych polityk edukacji włączającej jest współpraca w obrębie ministerstw edukacji oraz z innymi ministerstwami, instytucjami i władzami. Podejście oparte na współpracy pomaga określać istniejące polityki, które mimowolnie przyczyniają się do wykluczenia i są sprzeczne z celem edukacji włączającej.

Rozpoznanie mocnych stron i obszarów wymagających rozwoju

Systematyczna identyfikacja mocnych stron i obszarów wymagających rozwoju w polityce ramowej to warunek konieczny wyznaczania krótko- i długoterminowych priorytetów polityki na rzecz edukacji włączającej. Identyfikacja mocnych stron i obszarów wymagających rozwoju może wspierać dyskusję stron zainteresowanych edukacją na temat zmian niezbędnych w celu uzyskania bardziej włączających systemów edukacji.

DOSTOSOWANIE DO OPRACOWYWANIA POLITYKI NA POZIOMIE MIĘDZYNARODOWYM I EUROPEJSKIM

Prace na poziomie międzynarodowym i europejskim wzmocniają potrzebę dalszych prac rozwojowych z udziałem krajów nad politykami edukacji włączającej skupionych na WSZYSTKICH osobach uczących się. Szczególnie istotna jest potrzeba integracji konkretnych zobowiązań/wymogów międzynarodowych i Unii Europejskiej w przepisy prawa krajowego i polityki. Niezbędna jest także współpraca międzysektorowa, pozwalająca określić czynniki systemowe stanowiące barierę dla sprawiedliwego traktowania wszystkich osób uczących się i podjąć odpowiednie działania.

Znaczenie uwzględnienia zmian na poziomie międzynarodowym i europejskim

Kluczowe prace na poziomie międzynarodowym i europejskim mogą wspierać dialog w ramach prac rozwojowych dotyczących polityki krajowej. Taki dialog może prowadzić do jasnej, powszechnie przyjętej wizji edukacji włączającej i zapewnić zachowanie konwencji międzynarodowych w przepisach prawa krajowego i polityce.

Kluczowe prace na poziomie międzynarodowym i europejskim potwierdzają ważne zmiany polityki wyznaczające kierunek podejmowanych działań. Obecnie podkreślają one zapotrzebowanie na programy skupione na szerszej grupie osób uczących się, w szczególności znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, pozwalające rozerwać bezpośrednio istniejące w wielu krajach powiązanie między włączeniem a specjalnymi potrzebami edukacyjnymi/niepełnosprawnością. Opracowanie polityki opartej na faktach i danych musi oprzeć się na wielowymiarowym podejściu do edukacji włączającej, uwzględniającym podczas badania czynniki marginalizujące w szkołach, a w szerszej perspektywie systemu edukacji różnice indywidualne i wewnątrzgrupowe.

Rozumienie czynników systemowych wpływających na sprawiedliwość w edukacji

Aby w pełni zająć się czynnikami systemu edukacji związanymi z dyskryminacją i niepowodzeniami w nauce wśród grup zagrożonych, polityka musi skupić się na sprawiedliwości oraz znaczeniu sprawiedliwości w możliwościach edukacyjnych. Polityka powinna jasno komunikować możliwość opracowania systemów edukacyjnych, które będą zarówno wysokiej jakości, jak i rzetelne.

SKUPIENIE PRZYSZŁYCH PRAC W RAMACH ROZWOJU POLITYKI Z UDZIAŁEM KRAJÓW

Istnieje potencjał dalszego rozwoju prac CPRA w celu przekazania informacji na potrzeby celów polityki krajowej, europejskiej i międzynarodowej. Zaktualizowane ramy CPRA można potencjalnie rozwijać jako narzędzie do poprawy monitorowania zmian w edukacji włączającej w krajach członkowskich Agencji i między nimi oraz do wspierania dyskusji dotyczącej Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ oraz priorytetów Europejskiego Obszaru Edukacji.

Istnieje także potencjał rozwoju wniosków CPRA w charakterze wsparcia szerszego monitorowania w krajach członkowskich Agencji i z ich udziałem. Wyniki CPRA są wzorcem aktualnej sytuacji polityki krajów. W skali długoterminowej kraje mogą weryfikować te wyniki, aby śledzić konkretne zmiany i rozwój polityki.

Wszystkie przyszłe działania Agencji z udziałem jej krajów członkowskich, oparte na ogólnej pracy CPRA, będą podstawą do działania Wsparcia Rozwoju Polityki Krajowej (CPDS). CPDS rozwinie procesy robocze CPRA, bazując na ustaleniach, które okazały się przydatnym sposobem wspierania krajów. Celem CPDS będzie ustanowienie kompleksowych ram i metodologii współpracy z przedstawicielami krajów członkowskich. To pomoże im badać i monitorować efektywne wdrożenie polityki ramowej na potrzeby systemów edukacji włączającej w ich własnych krajach.

Bardziej szczegółowe informacje na temat CPRA znajdują się w raporcie podsumowującym pt. *Country Policy Review and Analysis: Key messages for working with and for countries*.